

6. РАДИОНИЦА: ПАРТИЦИПАЦИЈА (2)

ЦИЉ: продубљење разумевања садржаја члана 12 Конвенције о правима детета.

ПОСТУПАК САЗНАВАЊА:

- продубљивање знања у препознавању нивоа партиципације у конкретним ситуацијама,
- упознавање са факторима у односу на које варира степен учешћа детета у конкретnoj ситуацији,
- упознавање са начинима и могућностима партиципације деце у школском животу.

МАТЕРИЈАЛ:

- папири А4, оловка
- Прилог 1 - „Да ли имамо партиципацију?“ прилог за наставника
- Прилог 2 - „Да ли имамо партиципацију?“ прилог за наставника
- Прилог 3 - Подручја рада у којима би се могла остварити партиципација младих у школи, (*Научи, поентирај, Немачка организација за техничку сарадњу (GTZ) GmbH, (2005)*, за сваку групу по један
- Прилог 4 - Изводи из Извештаја о остваривању права детета у Републици Србији из угла деце и младих (*Центар за права детета, 2013*)
- Прилог 5 - Изводи из иницијалног истраживања: Испитивање капацитета школа за примену права детета у образовном систему (*Ужички центар за права детета, 2013*)

ВРЕМЕНСКО ТРАЈАЊЕ: 45 минута

ТОК РАДИОНИЦЕ:

Корак 1 Кратка рекапитулација са претходног часа. Подсећање на нивое партиципације.

Корак 2 Наставник каже да ће прочитати неколико ситуација партиципације деце, а ученици треба да препознају да ли је реч о правој или квазипартиципацији. Следи пленарно читање једног по једног примера из Прилога 1. Уз одговор, учесници дају кратко појашњење. Реч је о *једноставнијим* примерима.

Корак 3 Наставник чита *сложеније* примере партиципације из прилога 2, где ученици такође треба да одреде и аргументују да ли је реч о правој или квазипартиципацији. Повратна информација наставника након сваког примера, консултујући напомену у Прилогу 2.

Напомена за наставника: дајући повратну информацију ученицима, наставник поново наглашава да квазипартиципација (низак облик партиципације) заправо представља оне врсте одлучивања у којима дете није узето у обзир иако му се чини да јесте (дете декларативно учествује у процесу одлучивања, али не зна о чему може да одлучује а о чему не, уколико је мишљење детета одбијено, не зна због чега, итд.). Важно је истаћи да праву партиципацију од квазипартиципације раздваја недостатак информација о томе у којим областима дете може да доноси одлуке, у којим не; о томе да ли ће његова одлука бити директно спроведена у дело или подлеже даљој процени неке одрасле особе; уколико мишљење детета није прихваћено, важно је образложење због чега је тако учињено.

Корак 4 Наставник пита ученике да се присете ситуација партиципације у школи. Како деца учествују у процесу доношења одлука у школи?

Потом ученике подели у групе, свака група добија Прилог 3 - *Подручја рада у којима би се могла остварити партиципација деце и младих у школи*. Задатак за групе:

- Прокоментарисати наведене примере, евентуално додати још неке примере могуће партиципације деце у школи.
- Дате примере анализирају са аспекта колико су заступљени у школама: који примери партиципације су више присутни у школи, који мање, којих уопште нема?

Следи излагање група и дискусија. За дискусију, наставник може консултовати Прилог 5.

Корак 5 Могу се прочитати неки интересантни примери из Прилога 4 у вези са партиципацијом деце у школи.

ПРИЛОЗИ

Прилог 1 - „Да ли имамо партиципацију?“

1. Мама и тата су одлучили где ћемо на летовање. Нису питали мене и сестру за мишљење, већ су нас само обавестили када и где идемо.
2. Ученички парламент је донео одлуку о реализацији јавне акције на тему превенција насиља у школама. Наставници ће је одобрити уколико им одговара.
3. Дечак завршава осми разред и треба да одлучи у коју средњу школу би волео да се упише. Родитељи су му рекли шта они мисле да би за њега било добро и због чега, а затим су му препустили да сам размисли о свему и донесе одлуку.
4. Овог пролећа потребно је да се окречи стан. Отац и мајка организују састанак са децом како би одлучили које време највише одговара за кречење и договорили се о бојама зидова за различите просторије.
5. Ученици желе да организују међушколске турнире у разним спортовима. Позивају професоре да им се придруже и помогну им у вези са одређивањем термина, проналажењем средстава за реализацију активности.

Прилог 2 - „Да ли имамо партиципацију?“

Ситуација 1. Једна организација је позвала децу да на конференцији представе како се остварује право детета на заштиту од насиља у нашој земљи. Школа из једног града у Србији повела је три представника деце узраста 7, 8, 9 година. Они су били пресрећни што могу да учествују на конференцији.

Ситуација 2. У једну средњу школу долазе представници компаније како би се договорили на који начин могу помоћи школи у превенцији насиља. Директор школе је позвао децу да изађу у школско двориште, дочекају госте, поделе им поклоне и поздраве их једном песмом. Након тога представници компаније и управа школе одржали су састанак, на коме је договорено за које активности превенције насиља ће се утрошити знатна материјална средства.

Напомена за наставника: Наведени примери илуструју два вида квазипартиципације (ниског облика партиципације).

У првом примеру деца су сувише мала да би била у могућности да одговоре оваквом задатку. На овом узрасту деца о овим стварима/проблемима не могу да говоре у генералним категоријама.

Други пример описује ситуацију када одрасли одлучују, а деца су искоришћена као „украш“. Деца не учествују у разговору и у процесу доношења одлука, већ је њихова улога маргинализована и сведена на декор.

Прилог 3 - Подручја рада у којима би се могла остварити партиципација младих у школи (Научи, поентирај, Немачка организација за техничку сарадњу (GTZ) GmbH, (2005))

- Редовна настава (наставни предмети, садржаји рада - теме, наставне методе, односи између ученика и наставника, критеријуми оцењивања, распоред контролних задатака, начин укључивања родитеља, распоред седења у учioniци...).
- Додатна и допунска настава.

- Ваннаставне активности (одабир ваннаставних активности, покретање нових активности, акција, избор активности у које ће бити укључени...).
- Школске секције (одабир секција, избор секција у којима ће учествовати...).
- Удружења ученика (нпр. ученички парламенти).
- Функционисање школске институције, Учешће у школским тимовима.
- Организација простора (уређење учионица, ходника, осталих просторија у школи, одлучивање о начину коришћења појединих простора...)
- Управљање (школска правила - изостанци, облачење, избор наставника, одабир програма стручног усавршавања наставника, награђивање, евалуација рада наставника).

Прилог 4 – Изводи из извештаја о остваривању права детета у Републици Србији из угла деце и младих (Центар за права детета, 2013)

Остваривање права детета на партиципацију у школи - најзначајнији резултати:

- Учешће у одлучивању у школи сматра важним само 1/5 деце и младих.
- Деца и млади нису довољно укључени у доношење одлука у школи, па тако преко 60% њих каже да их у школи питају за мишљење врло ретко или никад.
- Забрињавајуће је да ни међу члановима ученичких парламената не постоји довољно интересовање за партиципацију у школи, за коју је незаинтересовано скоро 2/3 парламентарца.

Рад ученичких парламената - најзначајнији резултати:

- 1/4 деце и младих изјављује да је добро упозната са радом Ученичког парламента у својој школи.
- Исто тако, 1/4 деце и младих каже да не зна ништа о раду свог Ученичког парламента.
- Око 7% деце и младих каже да Ученички парламент код њих постоји само на папиру или уопште не постоји.
- Остала деца и млади су углавном упознати са чињеницом о постојању Ученичког парламента у својој школи, али о његовом раду не знају довољно.

Препоруке деце и младих за унапређење партиципације

- Едукација деце од најранијих дана (од вртића) о правима која имају, али и о томе како да користе та права и како да изразе своје мишљење.
- Организовање "отворених часова" или "часова за ученике" који би били посвећени ученичким питањима и мишљењима.
- Постављање кутије за предлоге и питања ученика у школама.
- Реформа образовног система како би се, између осталог, образовањем деци пружила знања и вештине које ће их оспособити за партиципацију.
- Позивање деце и младих на округле столове, састанке, разговори са њима, или бар питање за мишљење путем упитника и анкета.
- Креирање сајта или Фејсбук групе за дечја питања, мишљења и предлоге на нивоу школе/града.
- Увођење обавезе да одређени број разредних часова мора да буде посвећен овој теми.
- Увођење правила о јавности рада Парламента (да представници одељења треба да на разредном часу представе свом одељењу оно што је рађено на састанцима Парламента).
- Умрежавање парламената из различитих школа ради сарадње, заједничких акција и размене искустава.

Прилог 5 - Изводи из иницијалног истраживања: Испитивање капацитета школа за примену права детета у образовном систему (Ужички центар за права детета, 2013)

Истраживање је спроведено међу ученицима седмих и осмих разреда.

- Учешће деце у процесу доношења одлука у школи мора бити на значајно већем нивоу и то у свим сегментима.
- Забрињава то да 41,3% ученика сматра да се од ученика очекује да без поговора прихвате и поштују одлуке и правила у школи, чак и уколико им неке одлуке/правила нису јасна и/или се са њима не слажу.
- Скоро половина деце не зна, или сматра да се ученицима не омогућава да учествују у доношењу неких одлука које се тичу живота и рада у школи.
- Деца сматрају да имају **највећи утицај** на доношење одлука у школи у *додатној и допунској настави и у ваннаставним активностима*.
- Сматрају да имају **најмањи утицај** на одлуке које се тичу *управљања школом (доношење школских правила, изостанци, облачење, избор наставника, награђивање, кажњавање и у редовној настави (избор предмета, избор наставних тема и садржаја, начин предавања)*.
- Преко половине ученика сматра да немају или минимално утичу на доношење одлука у школи - у *редовној настави (избор предмета, избор наставних тема и садржаја, начин предавања)*.
- $\frac{3}{4}$ сматра да не утичу на доношење одлука у школи - у редовној настави (односи међу ученицима и наставницима, критеријуми оцењивања, распоред контролних задатака, распоред седења).
- Скоро половина деце сматра да ученици имају утицај на доношење одлука у школи - у *оквиру школских секција*.
- $\frac{2}{3}$ деце сматра да ученици немају утицај на доношење одлука у школи – у *организацији простора (уређење учионица, ходника, осталих просторија, начин и време коришћења сала и других просторија)*.
- Скоро половина испитаника сматра да нема утицај на доношење одлука у школи - *управљање школом (доношење школских правила, изостанци, облачење, избор наставника, награђивање, кажњавање)*.